

# Rahkoset

Rahkosten sukuseura ry:n lehti  
2009 – 15. vuosikerta – 18. numero



## Messilä kutsuu

Sukukokous Messilässä 18.7.

Ilmoittaudu 10.7. mennessä – sivu 2  
Sukujuhlan ja -kokouksen ohjelma – sivu 3  
Ajo-ohjeet Messilään – takasivu

# Tervetuloa Hollolaan!



Hollola on 22 000 asukkaan kasvava kunta. Vetovoimaisuutta selittävät hyvät palvelut, laajat virkistys- ja luonnonsuojelualueet, lukuisat järvet ja hyvä sijainti.

Kunnan kulttuuriperintö on ainutlaatuinen. Hollolassa on asuttu historiatietojen valossa jo ainakin 8000 vuotta. Vuosisatoja kunta on ollut laajan alueen keskus; kirkko-, kaupp- ja markkinapaikka. Vielä 1700-luvun alussa Hollolan suurpitäjä on käsittänyt koko nykyisen Päijät-Hämeen alueen. Historian merkit löytää parhaiten tutustumalla Vesijärven rannalla sijaitsevaan kirkonkylään. Historia luo kunnalle vahvat juuret.

Myös sukututkimus on historian etsimistä; se on aikamatka menneeseen, vastausten etsintää ja oman itsensä asettamista osaksi sukupolvien ketjua. Historia luo myös meille jokaiselle vahvat juuret, mistä on turvallista ponnistaa.

Antoisaa sukukokousta toivoen

**Päivi Rahkonen**  
Kunnanjohtaja

---

## Ilmoittaudu 10.7. mennessä

Rahkosten sukuseuran juhla ja kokous järjestetään lauantaina 18.7.2009 Hollolassa lomakeskus Messilässä. Lomakeskus Messilä sijaitsee 8 kilometrin päässä Lahdesta. Kartta ja ajo-ohjeet ovat tämän lehden takasivulla ja internet-osoitteessa [www.messila.fi](http://www.messila.fi)

Sukukokoukseen tulevia pyydetään ilmoittautumaan 10.7.2009 mennessä Veikko Rahkoselle, sähköposti: [veikko.rahkonen@kolumbus.fi](mailto:veikko.rahkonen@kolumbus.fi) tai puhelimitse numeroon 0400 657 550. Ilmoittautumisen yhteydessä pyydetään tietoa ruokailuun osallistumisesta, jotta ravintola osaa varautua ruokailijoiden määrään. Ilmoita samalla mahdollisista ruoka-aineallergioista.

Myös pelkkään kokoukseen osallistuvilta pyydetään ennakoilmoittautumista.

Majoitusta voi tiedustella Messilästä p. 03-86011 tai [messila@messila.fi](mailto:messila@messila.fi).

Lisätietoa lomakeskuksesta osoitteesta [www.messila.fi](http://www.messila.fi)

---

Kannen kuvassa: Messilän kartanon päärakennus

# *Rahkosten sukuseuran juhla ja kokous*

*Hollolassa lomakeskus Messilässä*

*Lauantaina 18.7.2009*

## Ohjelma:

11:00–12:00 Ilmoittautuminen. Ennen juhlaa on mahdollisuus nauttia lounas. Katso ilmoittautumisohjeet tämän lehden sivulta 2.

12:00–13:00 Lounas noutopöydästä. Hintaa 19 euroa.

13:00–15:00 **Sukujuhla**  
Avajaissanat  
*Sukuseuran hallituksen puheenjohtaja Olavi Rahkonen*

Hollolan kunnan tervehdys ja kunnan esittely  
*Kunnanjohtaja Päivi Rahkonen*

Musiikkia  
*Riia Rahkonen*

Juhlaesitelmä, aiheena sukukirjaprojekti  
*Olavi Keski-Rahkonen ja Veikko Rahkonen*

Äänisen alueen Rahko-nimet  
*Pauli Rahkonen*

Musiikkia  
*Roosa Rahkonen*

Loppusanat  
*Olavi Rahkonen*

15:00–16:00 Pullakahvit ja vapaata seurustelua.  
Tarjoilun hinta 5 euroa.

16:00–17:30 Sukuseuran kokous. Tilaisuuden juontaa Pauli Rahkonen.

*Kokouspaikalla on myynnissä sukuseuran tuotteita (tuoppeja, paitoja, tauluja ym.).*

# Sukukirja vuodeksi 2011

Rahkosten sukuseuran toiminta on keskittynyt viimeisten kahden vuoden aikana sukukirjan tekemiseen. Tavoitteena on saada kirja valmiiksi vuoden 2011 vuosikokoukseen mennessä.

Kirjan sisällössä on päätetty paneutua sukumme kolmeen pääkeskittymään. Nämä ovat Saarijärven Rahkoset (vuodesta 1554 alkaen), Ullavan Rahkoset (vuodesta 1598 alkaen) ja Jääskén Rahkoset (keskiajalta alkaen). Kirja tulee siis kattamaan suunnilleen vuodet 1500-1918.

Ensiksi selvitettäviä ovat rahkoalueet Saarijärven Rahkolassa, Ullavan Rahkosessa, Antrean Kavantsaareissa, Sulkavan Rahkolantaipaleella, Ruokolahden Salonsaareissa ja Tarkkola/Rahkolassa sekä Äyräpään (Muolaan) Rahkolassa. Muita alueita tulee varsinkin Kannakselta esiin tutkimuksen edistyessä. Kussakin keskittymässä oli yksi tai muutama maatila, joista suku vaikutti ja levisi ympäristöön. Tilojen maantieteen, laajuuden ja ominaisuuksien selostaminen ja liittäminen nykypäivään on yksi kirjan tekijöiden osatehtävistä.

Näissä kolmessa pääkeskittymässä on mittava joukko nyt elossa olevia henkilöitä, jotka muodostavat kirjamme lukijakunnan ja luovat sille taloudellisen pohjan potentiaalisina ostajina. Nyt elossa olevilla on muistinvarainen side niihin henkilöihin ainakin niminä, jotka olivat paikallisia vaikuttajia ja toimijoita kirjamme loppujakson aika.

Toisessa osatehtävässä piirretään näiden kiinteistöjen historiaa taaksepäin (ja eteenpäinkin) niin kauas, kuin se on kirjaa varten tarpeellista suvun kannalta ja niin pitkälle kuin tietoja on luotettavasti saatavissa (jopa 1540-luvulle melko helposti). Tässä saamme selityksiä suvun vaiheisiin, ja kirjaamme elämään jääneet paikannimet ja nimen synnyn perusteluineen.

Kolmannessa osatehtävässä liitetään tiloihin niiden asukkaat, sekä sukulaiset että isännän alaisuudessa asuneen muun väen. Sillä oli toisinaan merkittävä vaikutus suvun kehityksen.

Neljännessä osatehtävässä laaditaan suvusta luetelo perheittäin seuraten päähaaroja, mutta selvittäen sivujuonteitakin riittävässä laajuudessa.

Viides osatehtävä, jossa kootaan lihaa luiden ympärille, on periaatteessa laajin, koska aineiston määrä on suurempi kuin muista osista. Se on myös mielenkiintoisin, koska se herättää jo keskuudestamme poistuneet henkilöt henkiin siinä laajuudessa kuin se sukukirjassa voidaan tehdä. Lähteitä ovat dokumentit, rakennukset, esineistö ja muistitieto.

Tärkeimmät yksityiset dokumentit ovat valokuvat, kirjeet, haastattelut ja lehti-ilmoitukset. Tärkeitä ovat myös henkilöiden omat kirjalliset tuotteet, mutta tätä aineistoa on yli sadan vuoden takaa suvullamme rajoitetusti, koska ani harva suvun jäsenistä oli silloin tehtävissä, jossa kirjoittaminen olisi ollut jokapäiväistä. Dokumentit on kerättävä yksityisesti ja niiden haltijat on paikallistettava keskustelemalla suvun iäkkäämpien henkilöiden kanssa.

Rakennukset, esineistö ja muistitieto on kerättävä käymällä paikoissa ja tapaamalla henkilöitä.

Sukuseuran kirjaprojektia johtaa Olavi Keski-Rahkonen, jonka laatimaa projektisuunnitelmaa on edellä referoitu laajasti. Muita sukukirjaprojektin avainhenkilöitä ovat Eero Hiironen, Hannu Luotola ja Veikko Rahkonen.

## Suvun logo

Sukuseuran hallitus on käynnistänyt sukuseuran logon, standardin ja ansiomerkkien suunnittelun. Logon aiheeksi on haettu vanhoista dokumenteista Rahkosten käyttämiä puumerkkejä. Työ on vielä kesken, mutta luonnoksia on nähtävillä sukuseuran vuosikokouksessa.

Standaari voidaan luovuttaa henkilölle tai yhteisölle, joka on toiminnallaan merkittävästi tukenut yhdistyksen toimintaa taikka joka muutoin katsotaan ansioituneeksi. Standardin myöntää yhdistyksen hallitus joko omasta aloitteestaan tai sille tehdystä esityksestä.

## Jäsenkehitys

Rahkosten sukuseuran jäsenmäärä on viime vuosina vakiintunut 120 paikkeille. Jäsentietoja päi-

vitetään jatkuvasti, ja niitä täydennetään mm. sähköpostiosoitteilla ja puhelinnumeroilla yhteydenpidon helpottamiseksi. Ilahduttavaa on, että uusia, aktiivisia jäseniä on tullut mukaan toimintaan. Näiden henkilöiden avulla meille avautuu mahdollisuus täydentää kuvaa Rahkosten suvun historiasta mm. Karstulan ja Varkauden alueilta.

Sukuseuran neljästoista vuosikokous pidetään Hollolassa Messilän kartanossa heinäkuun 18. päivänä. Toivotan kaikki Rahkoset lämpimästi tervetulleiksi.

**Olavi Rahkonen**

Rahkosten Sukuseura ry:n puheenjohtaja

## Suomalainen Insinööriyöpalkinto 2009 Juhani Luotolalle

Suomalaisen Insinööriyöpalkinnon sai tänä vuonna FM Juhani Luotola nanopartikkeliteknologian käyttöön perustuvien diagnostiikkajärjestelmien kehitystyöstä. Tekniikan Akateemisten Liitto TEK ja Tekniska Föreningen i Finland TFIF luovuttivat 20 000 euron palkinnon Luotolalle 28. toukokuuta Helsingissä.

Luotola kuuluu Rahkosten sukuun. Hänen sukujuurensa ovat isänisän puolelta syvällä Saarijärven Summasjärven rantamissa aina 1550-luvulta, samoin isänäidin puolelta Rahkolan kylältä.

Juhani Luotolan tutkimustyö Helsingin yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa ja Teknillisen korkeakoulun polymeerikemian laboratoriossa vuosina 1981–84 loi perustan nanopartikkeleiden käytölle taudinmäärityksissä.

Kun Luotola 1989 siirtyi Orion Diagnosticaan projektipäälliköksi, yhtiö ryhtyi soveltamaan uusia nanomittaisia partikkeleita diagnostisten analyttien pitoisuusmäärityksiin uuden sukupolven tuotteissaan. Vuonna 1993 yhtiö toi markkinoille Luotolan kehittämään nanopartikkeliteknologiaan perustuvan QuikRead®-järjestelmän.

QuikRead-järjestelmällä voidaan mitata jopa yhdessä minuutissa tulehdusreaktioissa tärkeän C-reaktiivisen proteiinin (CRP) pitoisuus. Mittaustulos toimii diagnoosin ja hoitopäätöksen tukena arvioitaessa, onko potilaalla bakteeri- tai virusinfektio ja tarvitseeko potilas antibioottikuurin vai ei. QuikRead CRP -tulos auttaa vähentämään turhia antibioottikuureja ja siten uusien antibiootteille resistenttien bakteerikantojen kehittymistä. Lisäksi järjestelmällä voidaan todeta myös aiheuttava Strep A -bakteeri ja ulosteen piilevä veri sekä mitata virtsan albumiinipitoisuus.

### **Kaupallinen menestys ja vientituote**

Luotolan kehitystyön tulokset on kaupallistettu osana Orion Diagnostican QuikRead-



*Juhani Luotola. Kuva: Olli Häkämies*

järjestelmää. Yrityksen 45 miljoonan euron liikevaihdosta noin puolet tulee QuikRead-järjestelmästä ja muista partikkeliteknologiaan perustuvista tuotteista. Orion Diagnostica työllistää lähes 300 henkilöä. Noin 80 prosenttia liikevaihdosta tulee viennistä.

Vuodesta 2004 Orion Diagnostican teknologiapäällikkönä toiminut Luotola on kehittänyt myös diagnostiikassa tarvittavien polymeeripartikkeleiden valmistusteknologiaa. Teknisten ansioidensa ohella Luotolan palkittu työ havainnollistaa ja konkretisoi yleisemminkin teknologian merkitystä terveydenhuollossa ja lääketieteessä.

# Amerikan kultamaa 1893 ja 2001

## Olavi Keski-Rahkonen

Olin 2001 työmatkalla Yhdysvalloissa, kolme viikkoa ennen kuuluisaa syyskuun 11. päivää. Tehtäväni jakautui kahdelle viikolle ja kahdelle paikkakunnalle: Washington DC:hen ja pieneen Mysticin kaupunkiin Connecticutin rannikolla New York Citystä puolitoistasataa kilometriä itään. Kun Mysticin ei ollut kovin hyviä lentoyhteyksiä, ja Yhdysvalloissa yleensä ei ole helppo hoitaa asioita ilman autoa, päätin tehdä keikan sinne autolla. Washingtonissa mukana ollut vaimoni Ritva joutui palaamaan töihin ja vein hänet perjantai-iltana lentokentälle jatkaen sieltä yksin pohjoiseen. Kun aikaa oli kokonainen viikonloppu, tein vielä mutkankin ajamalla Connecticutiin Ohion valtion kautta. Automatkaa kertyikin kaikkiaan 3000 km, mutta se sujui koko ajan ongelmitta sikäläisillä leveillä ja hyväkuntoisilla teillä.

Ohion Ashtabula on ollut tietoisuudessa jo lapsesta saakka, sillä isäni vanhemmat sekä äitini isä olivat olleet siellä nuoruudessaan. Seuraan tässä isäni isän, ullavalaisen Antti Haapaniemen (1865–1943), isästään yksivuotiaana orvoksi jääneen pojan jälkiä [1, s. 74]. Hänet vihittiin Ullavassa juhannusta edeltävänä sunnuntaina 1892 serkkunsa Kristiina Rahkolan (1876–1939) kanssa, joka oli silloin vasta 16-vuotias, [1, s. 66].

Nuorenparin matka Amerikoihin alkoi Ullavan pappilasta todistuksen hakemisella passin saamista varten [2]. Reitti kulki hevoskyydillä Ullavasta Kälviälle ja sieltä junalla Hankoon. Sitten mentiin laivalla Saksaan. Bremerhavenista lähti SS Stuttgart, joka saapui New Yorkin satamaan tiistaina 2.5.1893 matkustajaluettelon mukaan, joka luovutettiin sataman tullille ja on säilynyt Ellisin saaren arkistoissa, [3].

Höyrylaiva SS Stuttgart [3] oli rakennettu Englannissa 1890 ja se purjehti Pohjois-Saksan Lloydin omistuksessa Saksan lipun alla vuoteen 1909, jolloin se romutettiin. Laivan pituus oli 126 m, leveys 15 m ja sen suurin nopeus oli 13 solmua (21 km/h), millä vauhdilla matka New Yorkiin taittui noin kolmessa viikossa. Siinä oli 44 ensimmäisen luokan, 26 toisen luokan ja 1955 kolmannen luokan matkustajapaikkaa. Siinä oli kolme kolmannen luokan matkustajakantta, joista

kuin oli jaettu edelleen kolmeen osastoon: keula, keskilaiva ja perä.

Laivassa oli matkustajaluettelon mukaan 1308 aikuista, 60 alle 7-vuotiasta lasta ja 16 alle yksi-vuotiasta sylilasta. Heistä 40% oli suomalaisia, 19% Saksasta, 18% Itävallasta, 14% Venäjältä (enimmäkseen puolalaisia), 7% Unkarista, sekä vähäisempiä määriä Böömistä, Tanskasta ja Ruotsista. Yhdysvaltojen kansalaisia oli 4 aikuista, joista yksi – liikemies ammatiltaan – oli laivan ainoa hyttipaikalla matkustanut. Hyttipaikoissa täyttöaste oli siten vain 1%, mutta kolmannen luokan kansipaikoista 71%. Naisista puolet oli alle 20-vuotiaita ja miehistä alle 26-vuotiaita. Naisia oli yleensä vähemmän paitsi saksalaisia, joista naisia oli kaksi kolmesta. Saksan miehet olivat olleet jo muuta Manner-Eurooppaa varhemmin Amerikkaan menossa ja nyt oli heidän naistensa vuoro tulla perässä. Matkustajaluettelo antaa hyvän poikkileikkauksen Euroopan silloisesta siirtolaisaalosta. Matkan aikana kukaan ei kuollut, ja kaikki matkustajat aikoivat oleskella USA:ssa pitkän aikaa. Matkustajaluettelon ovat vannoneet oikeaksi notaarin edessä ja allekirjoittaneet kapteeni H. Bödecker ja purseri C. Rabien, joiden tehtävä oli myös maksaa lastista maihinousumaksu, yhteensä 690 dollaria, 50 senttiä jokaisesta ulkomaalaisesta.

Antti (29-vuotias) oli kolmannen luokan matkustajana alimmalla C-kannella keulassa paikalla 824 ja matkatavaraa oli yksi kolli, mutta Kristiinasta ei luettelossa näy varmaa merkintää. Hän osoittautuu Juho Haapaniemeksi naamioituna 17-vuotiaana paikalla 823. Olettamus vahvistuu siitä, että viereisellä paikalla 822 oli Ullavasta Kristiinan poikamiesserkku, hänen miehensä täysi kaima Antti Haapaniemi (19v, 1873-1930) [1, s. 170]. Kaikkien kolmen ammatiksi on merkitty työläinen. Laivalla oli mukana ainakin Sakari Hautamäki (1860–1922, [1, s. 172]), Juho Jääskä (1871–) ja Juho Laine (1874–1961) sekä useita epävarmasti tunnistettuja ullavalaisia, kaikki Rahkosen sukua – Juho Laine taiteilijaprofessori Veikko Vionojan isä.

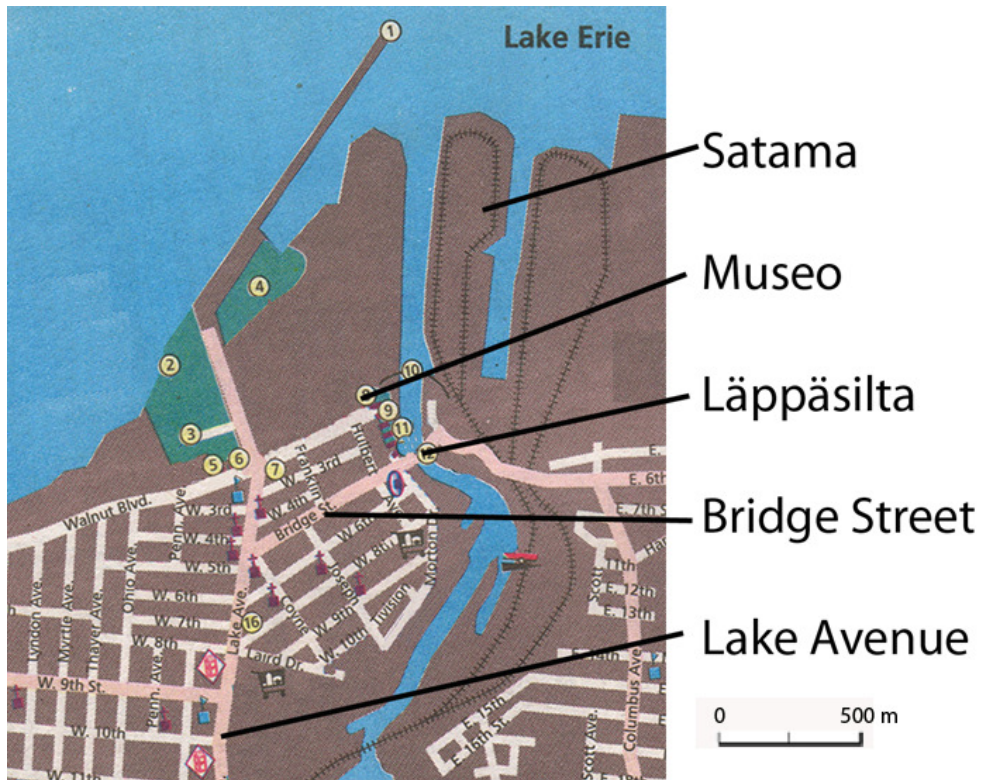
Matkustajaluettelossa on paljon ilmeisiä virheitä ja suomalaisten nimet saksalainen purseri Rabien on kirjannut miten sattuu. Sukupuolet ja etunimet eivät täsmää ja tieto on kaikkien nimien kirjoin-

tusasun paljas-  
tuksen mukaan  
otettu korvakuu-  
lolta eikä passeis-  
ta. Tärkeintä oli-  
kin vain kansalai-  
suus, lukumäärä  
ja ikä, koska nii-  
den mukaan sata-  
massa määräytyi  
maihinnousun  
kohtelu sekä mai-  
hinnousmaksu.  
Tämä käy hyvin  
selvästi ilmi lis-  
taan eri käsialalla  
lisätyistä, ilmei-  
sesti Ellisin saar-  
ren virkailijan  
tekemistä tarkis-  
tuslaskennoista.

Läheiset halusi-  
vat olla yhdessä  
eikä kolmannessa  
luokassa ollut  
hyttipaikkoja,  
joten pienet inti-  
miteettivaikkeudet tiukkaan ahdetuilla lavereilla  
oli parasta ratkaista tuttavien avulla. Kansitilaa  
oli 2 m<sup>2</sup> matkustajaa kohti mukaan lukien kaikki  
yhteiset tilat, joten makuutiloissa oli paljon ahta-  
ampaa. Voi vain kuvitella, mitkä olivat aamu-  
tunnelmat, kun yli 200 henkeä heräsi yhdessä  
osastossa samassa huonetilassa.

New Yorkissa noustiin maihin vuotta aiemmin  
avatus Ellisin saaren vapaasataman vastaanotto-  
keskuksen [4] kautta ja sieltä matkattiin junalla  
määränpäähän. Haapaniemien määräsatama oli  
New York ja vaikka luettelon tietoihin sitä ei suo-  
raan ollut kirjoitettu, Ohio oli alusta saakka heillä  
mielessään. Ashtabula Harbor tunnettiin Kälviän  
emäpitäjän alueella, koska oma poika Joosef Por-  
kola (1855–1913; hänkin Rahkosen sukua) oli  
ollut siellä jo vuodesta 1872 ja pystyi satamassa  
työnjohtajana järjestämään hommia oman pitäjän  
luotettaville miehille, [5]. Antin ja Kristiinan lä-  
hisukulaisiakin oli jo siellä, joten matkan pää-  
määrä oli heillä hyvin tiedossa.

Matka Ellisin saarelta määräasemalle oli loista-  
vasti organisoitu. Kun olimme Ritvan kanssa lomalla  
New Yorkissa, vierailimme saarella



Kuva 1. Kartta nykyisen Ashtabula Harborin keskustasta joen länsipuolella [7]:  
eteläisestä sisääntuloväylästä Lake Avenuestä haarautuu koilliseen pääkatu Brid-  
ge Street päättyen läppäsiltaan. Rannikkovartioston museosta löytyi monenlaista  
sataman loistokauteen liittyvää aineistoa.

18.10.2004. Vastaanottohallista tulijat nousivat  
jonossa portaita toiseen kerrokseen. Niiden kum-  
mallakin sivulla oli kolme lääkäriä eri korkeuksil-  
la liidut käsissään, joilla he merkkasivat symbo-  
lilla tulijan hihaan arvion henkilön terveydestä.  
Diagnoosin he tekivät ulkonäön, portaissa käve-  
lyn ja nousun aiheuttaman ponnistuksen havaitse-  
misista. Terveet ja työkuuntoiset kuten Kristiina ja  
Antti ohjattiin portailta liukuhihnan tapaan toimi-  
ville tarkistusasemille, jossa virkailija suoritti  
jonkin tehtävän. Passintarkastuspaikasta löytyi  
tulijoiden kieltä osaava henkilö. Tarvittavien lei-  
mojen jälkeen siirryttiin sisääntulon tarkas-  
tusasemille, joilla kaikkiaan 29 kysymystä esitet-  
tiin tulijalle ei-toivotun aineksen karsimiseksi.  
Lopulta tarkistettiin ja tarvittaessa hankittiin juna-  
liput. Sitten sujuvakynäinen virkailija kirjoitti  
määräaseman osoitteen kookkaaseen pahvilevyyn  
ja ripusti sen konduktööriä varten narulla siirto-  
laisen kaulaan. Viimeisen aseman virkailija ojensi  
paperipussissa matkamuonan käteen. Koko  
vastaanotto Ellisin saarella kesti kahdesta viiteen  
tuntiin. Sitten ryhmä johdatettiin lautalle ja sieltä  
junaan.

Ensimmäinen yö – joskus useampiakin – uudessa



Kuva 2. Näkymä Bridge Streetiltä koilliseen ja satamaan kohti läppäsiltaa.

kultamaassa torkuttiin höyryhevosen kyydissä. Kun Antti ja Kristiina nousivat junasta Ashtabula Harborin asemalla, he törmäsivät kohta naapurin miniään, Johanna Hanhisaloon (1866–), joka pystyi antamaan nopeasti paikallisopastusta. Hänet tunnettiin nimellä Korja Hanna ja hän oli muuttanut Kristiinan synnyinkodin naapurista Amerikkaan vuotta aiemmin [2]. Hannan mies Juho Rahkonen (1856–), Seksmannin Juhona tunnettu oli tehnyt Kristiinaan jo kolmivuotiaana pikkutyttöä lähtemättömän vaikutuksen, sillä hän muisti vielä koko elämänsä Juhon paluun Turkin sodasta Suomen kaartin sotilaana vuonna 1878.

Ashtabula Harbor (algonkin: ashtabula = kalaisa joki, engl.: harbor = satama, suomeksi Kalajoen satama) oli 1890-luvulla Yhdysvaltojen suurimpia malmi- ja hiilikuljetuksia käsitteleviä satamia [6]. Se oli syntynyt varhaisen teollisen nousun myötä palvelemaan etelämpänä olevaa Pittsburghin alueen terästeollisuutta. Sen sataman kautta avautui yhteydet laajalle suurten järvien alueelle. Satama oli toiminut kanavoidussa jokisuussa jo lähes vuosisadan, mutta rautatien rakentaminen sinne 1872 nosti sen ennennäkemättömään kukoistukseen. Kun lastaustoimet tehtiin lapiolla ja kottikärryillä, työvoimankin tarve oli melkoinen. Suurin satamassa säännöllisesti vieraileva kuunari 'Emma Hutchinson' veti 1280 tonnia rautamalmia ja kun se purettiin 24 tunnissa, hommassa tarvittiin aika joukko riuskoja mie-

hiä. [6]. Satamasta ja sen ympärillä olevasta kaupungista on tarkka 'valokuva' vuodelta 1896, [8]. Siitä havaitaan, että kaupungin ydinkeskusta on säilynyt vuosisadan melko muuttumattomana ja kaduiltaan-kin sellaisena kuin se on kuvan 1 nykyaisessa kartassa. Itse satama on uudistunut teknisesti moneen kertaan, mutta varsinaiset satama-altaat ovat edelleen samoilla paikoilla, sillä jokisuun, ratojen ja aallonmurtajan vaatimat mitat eivät ole

muuttuneet olennaisesti. Tärkein katu oli Bridge Street (Siltakatu), jota kautta oli alueen jokisuun ainoa yhteys kaupungista sataman puolelle. Kun työpaikat keskittyivät itse satamaan Bridge Streetin varrella oli vilkkaasti liiketoiminta. Lake Avenuen pohjoispää oli kaupungin toinen pääkatu. Se johti etelään mentäessä suurempaan Ashtabulan kaupunkiin, joka oli hallinnollisesti erillään Ashtabula Harborista. Erie-järven rantaa seuraava maantie ylitti joen Bridge Streetin kautta.

Kuvassa 2 on näkymä Bridge Streetiä pitkin koilliseen kohti siltaa, joka on juuri nostettu auki laivan kulkiessa ohi. Höyrykäyttöinen kääntösilta (1889) on korvattu läppäsilalla vuodelta 1925, [9]. Antille ja Kristiinalle kuvan 2 rakennukset olivat tuttuja, koska lähes kaikki niistä olivat jo silloin olemassa pääasiassa erilaisina liikerakennuksina. Vasemmalla etummaisena olevan vuokra-autoni takana rouva Shanahan'in saluuna ja yläkerrassa Kennedyn hotelli (1889). Kadulla ylempänä kuvaajan selän takana sijaitsi E. Bjertstedtin leipomo (1895), jossa oli kaksi Ohion suurinta leivinuunia ja se oli kuuluisa suomalaisesta ja ruotsalaisesta ruisleivästä.

Siirtolaisille USA:n työllisyystilanteen vaihtelu oli usein ikävä yllätys, jonka nopeisiin käännteisiin kotimaassa ei osattu varautua. Antti ja Kristiina olivat maassa melko tarkalleen demokraattipresidentti Grover Clevelandin toisen kauden (1893–



97) ajan. USA:n historiassa tätä sisällyssodan jälkeistä 1800-luvun loppupuolta on kuvattu dollari-ruhtinainden ajaksi. Muutamaa vuosikymmenessä siellä nousi kuin tyhjästä monenlaista maailman suurinta. Grimbergin historiassa [10] luonnehditaan sitä: ”Se on satu – hyvin dramaattinen ja jännittävä satu – öljystä ja hiilestä, maasta ja te-



*Kuva 3. Hulettin kuormaajan kauha Point Parkin puistossa: 17 tonnia 50 sekunnissa! Tämä kauhan edessä täytyi monen suomalaisenkin lapiomiehen luovuttaa. Edessä oli pitkä junamatka lännelle tai laivamatka koti-Suomeen.*

räksestä ja osakkeista, suunnattomista luonnonrikkauksista ja siitä, kuinka ne muuttuivat jättimäisiksi omaisuuksiksi. Amerikan historia tältä ajalta ei ole vähääkään sen presidenttien historiaa. Se on dollariruhtinainden historiaa.” Sen ajan näkyvimpiä nimiä olivat Rockefeller (öljy), Ford (autoteollisuus), Carnegie (teräs) ja Morgan (rautatiet, teräs). Suuryritysten valtaa hallitus kuitenkin pyrki rajoittamaan. Antitrustilaki säädettiin 1890, mutta jo 1893 presidentti Cleveland joutui peruttamaan sen. Vieläkin pahempaa, 1895 hän joutui talouskriisin vuoksi suostumaan Morganin sanelemissa ehtoihin; sen tuloksena uhkaava valtion kultareservikriisi kuitenkin vältettiin.

Tästä suuresta pelistä sataman työläiset saivat tuta korkeintaan presidentti Clevelandin kovia otteita lakkoilevia työläisiä kohtaan, sekä työllisyyden nopeita vaihteluita. Kun talous pyöri, terästä tarvittiin. Siten malmi- ja hiilisatamassakin oli silloin vilkasta. Lapiot eivät liikkuneet satamassa pelkin miesten keinoin, vaan sillan takana kaupungin puolella pyöri heitäkin lukuisampi huoltokoneisto, jossa naisille löytyi runsaasti työpaikkoja. Kristiinakin oli aluksi työssä pesulassa, luultavasti G. Closen sähköistetyssä pesulassa sillan korvassa [6]. Se oli pääasiassa sataman laivojen huolintaliike. Saatuaan höyrystä palovamman

käteensä Kristiina siirtyi yrittäjäksi ja ruokki sen jälkeen työmiehiä kotonaan.

Anttikin aloitti lastaajana, mutta kun lapion ja hakun terä tylsyi nopeasti, häneltä eivät keinot loppuneet. Hän oli Suomessa jo nuorena hankkinut tekemisen maineen. Amerikka on aina ollut yrittäjäystävällinen. Niinpä tontti- ja lupajutut eivät liene olleet suurena esteenä, joten Antilla oli pian pieni koju sataman jossain kulmauksessa. Siellä hän ei vuollut puuveitsellä vaan takoi teräsvasaralla kultaa tasaiseen tahtiin. Alasimena oli aluksi vain rataiskkon pätkä. Muutkin työkalut lienevät olleet omatekoisia, mikä ei ollut kuitenkaan osoitus heikosta laadusta vaan kyvystä tulla toimeen pienillä lähtöpääomilla. Hän oli jo lapiohommista ollessaan tehnyt sellaiset pihdit, että niiden niitin sijaintia ei ollut mitenkään silmällä nähty. Työnjohtajakin oli tullut niitä ihmettelemään. Niitin paikka paljastui vasta, kun pomo piirsi liidulla viivan pihtien kylkeen ja käänteli sitten leukoja auki.

Lähiseudun farmari poikkesi torimyyntinsä päätteeksi Antin pajaan jotain teettämään, kun sepän maine oli jo kasvanut lähipiiriä suuremmaksi. Huomattuaan, että Antilla ei ollut alasinta, hän kertoi omistavansa joutilaan sellaisen. Hän tarjosi

sitä Antille kuvaten esineen tarkasti. Hinnasta sovittiin, Antti maksoi sen etukäteen ja farmari toimitti sen pajaan viikon kuluttua seuraavalla torimatikallaan. Tavara oli täsmälleen kuvatus kaltainen ja kumpikin oli saamaansa tyytyväinen. Miehen sana piti puolin ja toisin ja sanan takana seisottiin. Tämä piirre oli tyypillistä USA:n pioneerikaudelle ja se henki elää monin paikoin ja monilla aloilla edelleen. Tulin sen huomaamaan selvästi itsekkin, kun 1972 menin USA:han opiskelemaan.

Laivalastien liikuttaminen käsivoimin oli jo 1890-luvulla paitsi raskasta myös liian kallista. Kun muu maakuljetus oli pystytty mekanisimaan vaivattomaksi kiskoille höyryn voimalla, lyhyt siirto satamassa oli kuljetuksen heikoin lenkki. Sitä yritettiin korjata ja Ashtabula Harbor oli pioneeripaikkoja koko maailmassa näissä yrittämissä melko luonnollisesti, koska se oli suurimpia malmisatamia. Ohiolainen insinööri Hulett teki jo 1890-luvulla kokeilujaan lastauksen mekanisoinnista [11]. Muistitiedon mukaan Antinkin paja toimitti joitain osia näihin varhaisiin koneisiin. Kuvassa 3 on Hulettin kuormaajan kauha vuodelta 1899 Carnegien tilaamaan kuormaajaan. Kone oli sellainen menestys, että hän toimitti kaikkiin lähiseudun satamiin vastaavanlaiset kuormaajat 1900-luvun alkupuolella. Kiskoilla kulkevaa 950 tonnin kuormaajaa voi ihailla verkosta viitteen [12] kuvassa.

Satama on mekanisoituna edelleenkin käytössä. Liikenne on hiljaisempaa molempiin suuntiin kuin sata vuotta sitten. Samoin Pittsburghissa ja muissa lähiseudun 'savupiippukaupungeissa' on melko hiljaista, kuten voin niistä itsekkin läpiajessani todeta. Vaikka maailman teräksen kulutus on kasvanut huomasti sadassa vuodessa, nämä seudut eivät enää ole alan huippupaikkoja. Suuret teräskeskukset sijaitsevat muualla. Lienee melkein ironiaa, että Erie-järven sijasta Perämeri on huomattava alan nykyisistä keskuksista.

Olin Ashtabula Harborissa runsaan vuorokauden. Kiertelin kaupunkia, valokuvasin, haastattelin ihmisiä, kävin museoissa ja hautausmailla sekä tilaisuuksissa kahdessa suomalaisten perustamassa kirkossa. Toisessa niistä, Betanian luterilaisessa kirkossa oli sunnuntaina seurakunnan perustamisen 110-vuotisjuhla. Sain hyvän kuvan paikkakunnan nykytilasta, vaikka viikonloppuna en päässytäkään käymään arkistoissa katsomassa sadan vuoden takaisia asiakirjoja. Erikoisesti olisi

kiinnostanut mahdolliset tiedot tädistäni, Kristiinan ja Antin esikoistytöstä, joka kuoli synnytykseen napanuora kaulan ympärillä. Suomen kieltä ei enää käytetä missään virallisesti, mutta monet tapaamistani puhuivat sitä sujuvasti. Suurimalla hautausmaalla Elliswoodissa sen joillakin osastoilla nimien perustella olisi voinut päätellä olevansa missä tahansa keskipohjalaisessa kirkkotarhassa: Maki, Haapala, Salo, Haapaniemi, Hanhisaalo, Hautamaki, Herlevi, Honkala, Into, Jaskela, Kleemola, Kytola, Korpi, Niskala, Pihlajamaa, Tikkanen. Näistäkin useimmilla on esivanhemmissaan Rahkosten verta.

Ashtabula Harborin alkuvuosina se oli melko hurja paikka. Rautatien tultua se oli kasvanut nopeasti ja yhteiskunnan muut rakenteet eivät ehtineet samaa vauhtia paitsi saluunat, joita oli jo ennen rautatietä ja lisää syntyi kysynnän mukaan. Niinpä kuvan 2 ottopaikalta pari korttelia Bridge Streetiä lounaaseen vielä pystyssä oleva saluunarakennus oli jo kooltaan suurempi ja komeampi kuin kaupungin kaikki hallintovirastot sisältävä naapurirakennus. Saluunasta siirryttiin tarvittaessa kadulle jatkotoimiin. Kristiinan muistikuvan mukaan illan pimetessä kaduilla ammuttiin kuin sodassa. Vaikka hän itse oleskeli sisätiloissa, hän pelkäsi harhaluoteja, joilta lautarakenteiset asuintalot eivät kovin hyvin suojanneet.

Suomalaisten ensimmäinen kirkko organisoitiin Ashtabula Harboriin 1881 osana ruotsalaista Kapernaumin luterilaista kirkkoa. Kirkolliset olot olivat vaihtelevia kunnes 1889 sinne tuli ensimmäinen suomalainen pastori. Jo seuraavana vuonna nousi oma suomalaisten kirkkorakennus. Myöhemmin sinne rakennettiin vielä kaksi muuta suomalaista kirkkoa [6]. Vauvansa menettäneelle Kristiinalle kirkko oli tärkeä paikka. Kun muut menivät illalla saluunaan 'biiriä' (olutta) juomaan, hän kertoi menneensä parin korttelin päässä olevaan kirkkoon rukoilemaan. En ehtinyt vielä saada varmuudella selville, mikä nykyisten kirkkojen edeltäjä tämä paikka on ollut. Ensimmäinen suomalaisten raittiusliike perustettiin 1892, soittokunta perustettiin 1894 ja muikin yhteiselämä organisoitui vähitellen – ja alettiin elää ihmisiksi. Koulu Ashtabula Harborissa oli ollut jo 1890-luvulta lähtien. Siten tämän sukupolven lapset pääsivät meidän nykyistä peruskouluamme vastaavaan oppilaitokseen kotinurkillaan. Suomessa se oli mahdollista vasta 1960-luvulta alkaen. Niinpä Antin ja Kristiinan aikalaisten lapsista monet etenivät myös oppilliselle uralle erilai-



*Kuva 4. Antti (1865-1943) ja Kristiina (1876-1939, o.s. Rahkola) Haapaniemi, myöhemmin Rahkonen ja sukunimilain myötä 1920 Keski-Rahkonen Ashtabula Harborissa 1893.*

siin ammatteihin ja sen vuoksi hajaantuivat ympäri laajaa maata. Tämä oli Suomessa samaan aikaan tuiki harvinaista maaseudun ja kaupunkienkin työläisten lapsille. Vuonna 1939 Ashtabula Harborin koulun oppilaista oli 60% suomalaisia.

Siirtolaisten elämä ei ollut hyvinä työllisyysaikoinakaan kullan vuolemista. Silti ahkeruudella ja säästäväisyydellä saatiin paljon aikaan. Paikalliset maanviljelijät ja siirtotyöläiset tekivät sopimuksia: edellisillä oli metsää ja työläisillä asunnon tarve ja nuorta voimaa. Kun käytiin hypoteekkipankissa, farmarit saivat puistaan hintaa, ja sopiville tonteille nousi vähitellen omakotitaloja, joissa varttui sitten ensimmäinen amerikansuomalainen sukupolvi. Useat näistä taloista olivat vielä pystyssä.

Valokuva – Suomessa vielä harvinaisen – oli siirtolaisille tärkeä osoitus menestyksestä. Kuvassa 4 oikeanpuoleinen kuva on otettu Ashtabula Harborissa luultavasti jo vuonna 1893. Siitä sommiteltu rintakuva – edelleen omistuksessani – on tästä sommiteltu seinätauluksi kopioimalla puoliset erikseen ja asettamalla kasvot samalle korkeudelle. Siinä Kristiina on lähes sellaisenaan, vain hihoja on hiukan kavennettu näyttämään kuin kädet riip-



*Kuva 5. Antti ja Kristiina Ashtabula Harborissa 1898.*



*Kuva 6. Impi Maria Haapaniemi (1897-1978) Ashtabula Harborissa Ohiossa vuonna 1898.*

puisivat alhaalla. Antin vasen olkapää on maalattu uudestaan, sillä valokuvassa sen peittää Kristiinan käsi. Antin käsien asentoa on muutettu alaspäin riippuviksi siten, että hän näyttäisi seisovan Kristiinan edessä. Siksi myös taskuliina on maalattu peittoon. Antin hihaviivassa näkyy taiteilijan siveltimen korostusjälki, kun liitoskohta on peitetty. Kuvan takana teksti: S. Camphenborg, Surbrunnsgatan 28<sup>III</sup>, Stockholm, Joel Blomqvist, Wasa. Edellinen on suurennusliike ja jälkimmäinen suomalainen välittäjä. Suurentaminen on tehty pian USA:sta paluun jälkeen.

Kuvassa 5 ollaan jo paluutunnelmissa. Suomeen tuliaisiksi valokuvat eivät paljon paina. Antti ja Kristiina Ashtabula Harborissa Ohiossa USA:ssa 1898; kuvaamo T. B. Way, 103 Bridge St., Ashtabula Harbor, Ohio, parin korttelin päässä heidän asunnostaan. Kuva on kooltaan 111 x 166 mm ja se liimattiin paksulle ja näyttävälle kohopainetulle kuvaamon tiedot sisältävälle kartongille. Kokonaisuudessaan kuvat olivat näyttävimpiä suurentamattomia kuvia, mitä ylipäättänsä on markkinoitu suurelle yleisölle missään. Ne olivat myös vahvan nousukauden tuotteina ilmeisen hintavia, kos-

ka heti vuosisadan vaihduttua kuvien koko pienee ja kartonkien laatu ja painoasu heikkenee vastaamaan tavallisten ihmisten ostovoimaa. Kuvassa näkyvä Kristiinan silkkipuku sekä Antin asusteet olivat Suomessa vielä pitkään ihailun ja ihmettelyn kohteena tuliaisina kultamaasta.

Kuvassa 6 on Kristiinan ja Antin toinen tytär Impi Maria Haapaniemi (1897–1978) prinsessamaisessa kastemekossa ja samalla kertaa, samassa tuolissa kuin kuva 5. Impi syntyi 20.2.1897, kasteaika ei minulla ole tiedossa, mutta se on ollut ilmeisesti pian syntymän jälkeen koska kirkko oli parin korttelin päässä. Tässä hän näyttää noin vuoden vanhalta, joten kuvan ottoaika on hiukan ennen paluuta keväällä 1898.

Kuvassa 7 on kolmas otos samalla kertaa – nyt työkavereiden ja mahdollisesti samalla matkalla palaavien kanssa. Antti seisoo vasemmalla, toinen tunnistettu henkilö, Aleks Hietaharju (1877–) istuu vasemmalla – hänkin Rahkosen sukua.

Kaikki Amerikan kuvissa ei ole todellista, sillä bisnesnikkarit olivat huomanneet, että rääsyläis-kuvat eivät myyneet. Siksi valokuvaamon nurkassa oli joukko näyttäviä varusteita, joiden käyttö kuvauksen aikana sisältyi taksaan. Kuvia hiukan katsellut silmä huomaa, milloin henkilö esiintyy lainakuteissa. Kuvassa 7 kolmella miehellä on kultakellon perät selvästi näkyvissä. Kun Suomeen tultiin, lainatavaran käyttö ei enää sopinut. Antilla on kuvassa 5 ja 7 vitjat selvästi näkyvissä ja sen tiedän aidoksi tavaraksi, sillä kello on edelleen olemassa – kuvan 5 vaatteista on vain muistot ja pari muuta valokuvaa. Kaikki SS Stuttgartissa matkustaneet eivät olleet niin onnekkaita kuin kuvan 7 miehet. Syystä tai toisesta ja erityisesti saluunan ahkerille asiakkaille taskun pohjalta ei jäänyt mitään. Niinpä oma talo, farmi siellä tai täällä tai paluu Suomeen jäivät vain haaveeksi.

Mekanisoinnin tapahduttua työvoiman tarve satamassa ja kaupungissa väheni huomattavasti. Monet suomalaiset hakeutuivat muualle. Antti ja Kristiina saivat Suomesta kirjeen, jossa ilmoitettiin, että heidän talonsa seisoo Rahkosessa. Kristiinan isä Matti oli ostanut Mäkilän talon Toholammille kotivävyksi menneeltä Kalle Rahkolalta (1854–, Kallisen Kallelta, [1], s. 73). Siinä asuivat aluksi Kristiinan Ida-sisar (1862–1941) miehensä Matti Klemolan (1851–1931) kanssa. Heidän muutettuaan Kälviälle 1896, Mäkilä oli va-



Kuva 7. Kolmas otos samalla kertaa – nyt työkavereiden ja mahdollisesti samalla matkalla palaa-  
vien kanssa. Antti seisoo vasemmalla, toinen tunnistettu henkilö, Aleksi Hietaharju (1877-) istuu va-  
semmalla.

paana. Ennen viiden vuoden passien umpeutumista Antti, Kristiina ja Impi palasivat 1898 Rakko-  
seen ilmeisesti pian kuvien 5-7 ottamisen jälkeen. Vanhempieni muistitiedon mukaan paluu ulko-  
mailla tapahtui reittiä New York – Liverpool, josta junalla Hulliin. Ensimmäinen varma doku-  
mentti Suomesta on rippikirjan merkintä Rakko-  
lan tilan sivulla ehtoollisella käynnistä 5.6.1898 [13]. Mukana Amerikan arkussa oli kultadollareita-  
kin sen verran, että Mäkilän talo voitiin lunastaa omalle nimelle.

### Kirjallisuusviitteet:

1. Henkilötiedot tarkemmin teoksessa: U. Huhtala, Juuret Kälviällä, Ullavan kappeli, Ullavan kotiseu-  
tuyhdistys, Kuopio, 1994.

2. Ullavan seurakunnan rippikirja 1883–1892, s. 70, Rakkola: väyn ja nuorikon kohdalla merkintä: 17.5.1893 Ameriika. En tiedä, missä vaiheessa tämä merkintä on tehty, koska he olivat tuona päivänä olleet jo kaksi viikkoa Ohiossa.

3. Minulla ei ole julkaisu-oikeuksia arkiston aineistoon, mutta matkustajaluettelon kopio ja laivan kuva on nähtävissä verkossa osoitteessa <http://www.ellisland.org>

4. Tätäkin kuvaa voi katsella verkossa osoitteessa <http://www.nps.gov/elis/>

5. U. Huhtala, Kälviän siirtolaiset 1853–1939, Kälviän kotiseutuyhdistys, Jyväskylä 1999, s. 428.

6. E. Large, The Growing of Ashtabula Harbor, Ohio, Joseph R. Cook, Ashtabula, 1997, 70 s.; <http://en.wikipedia.org/wiki/Ashtabula>

7. Ashtabula County, Convention & Visitors Bureau, 2001 Visitors Guide, 66 s. ([www.accvb.org](http://www.accvb.org))

8. <http://www.snapshotsofthepast.com/ashtabulaharborohio1896panoramicmap.html>

9. Historic Ashtabula Harbor, Ohio, A Proud Nautical and Ethnic Heritage, 4 s.

10. S. Svanström, Kansojen historia, WSOY, Porvoo, 2. painos, 1964, osa 22.

11. The Great Lakes Marine & U.S. coast Guard Memorial Museum, 1071-73 Walnut Blvd., Ashtabula, Ohio 44004, ja <http://web.ulib.csuohio.edu/SpecColl/glihc/hulett/>

12. <http://web.ulib.csuohio.edu/SpecColl/glihc/ashtabul/index.html>

13. Ullavan seurakunnan rippikirja 1893–192, s. 78, Rakkola.

# Rahkosten sukukirjan aineistoa



Koonnut:  
Veikko  
Rahkonen

Rahkosia Suurjäaschen kihlakunnassa 1500-luvun puolivälistä vuoteen 1710

## Ruokolahden Rahkoset

Salosaaren Rahkola. Rautjärven Rahkoset Pirholassa.

## Antrean Rahkoset

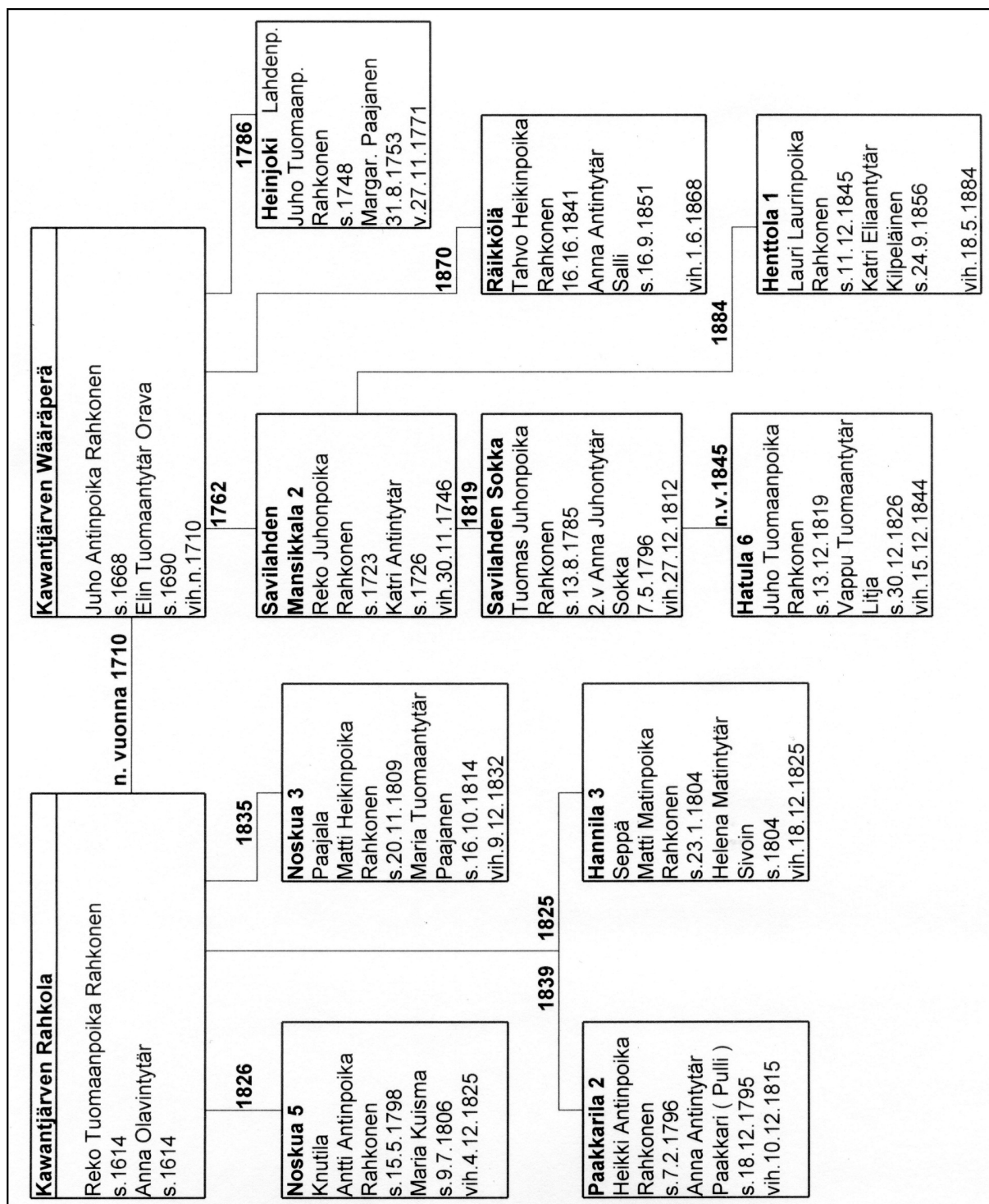
Uudenkaupungin rauhassa vuonna 1721 Jääskestä erotetun ja 1724 perustetun Antrea pitäjän Rahkosten osuus vuodesta 1563 alkaen.

Antrean Rahkosten kohdalla esitetään miten Rahkoset ovat levittäytyneet ympäri pitäjää (piirros). Myös vanhoja ja uudempiakin karttoja esitetään.

## Muolaan Rahkoset

Heinjoella, Ristseppälässä, Rahkolassa, Kaukilassa, sekä Yksjärven Leirilässä.

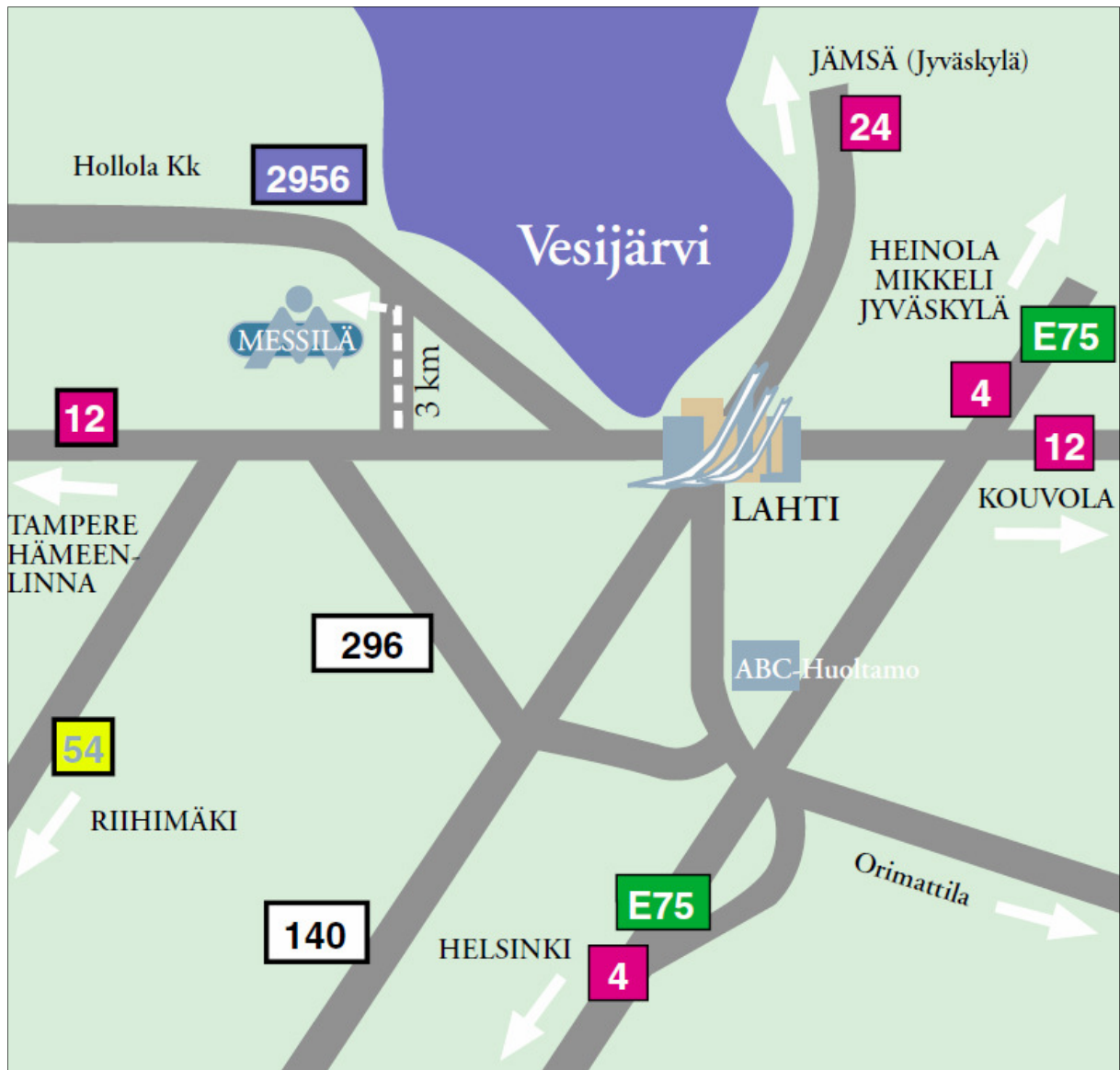
# Jääsken / Antrean Kawantjärven Rahkosten siirtyminen eri puolille Antreaa



## Pyyntö Saarijärven Rahkosille

Sukuhaaran tutkimus on vielä alkuvaiheessaan. Niitä, jotka tietävät omasta sukuhaarastaan, pyydetään lähettämään tietoja Eero Hiiroselle, p. 0400 644 050, sähköposti hiironen@pp2.inet.fi

# Ajo-ohje Messilään



Rahkoset-lehti: kesäkuu 2009, 15. vuosikerta, 18. numero

Päätoimittaja: Jorma Rahkonen, Tavintie 8 B 22 40400 Jyväskylä, p. 050 347 0083,  
sähköposti: [jorma.rahkonen@kolumbus.fi](mailto:jorma.rahkonen@kolumbus.fi)

Paino: Kopijyvä Oy, Jyväskylä